

Η «Ο.Π.Λ.Α» και η εμφυλιοπολεμική ανάγνωση της ιστορίας

του Μιχάλη Λυμπεράτου

Κύριες προϋποθέσεις από μεθοδολογική σκοπιά όταν κανείς επιχειρήσει το δικό του αφήγημα σε σχέση με μια ιστορική περίοδο ή διαδικασία είναι να αναλύσει τις σχέσεις που συγκροτούν τη διαδικασία αυτή, να καταστήσει συνεκτική την αφήγηση και να διατηρεί σαφή εικόνα της σχέσης που το ενέργημά του έχει με την εκάστοτε συγκυρία. Το τελευταίο είναι και το πιο σημαντικό: με τον τρόπο αυτό, και έχοντας πλήρη επίγνωση των επιπτώσεων της αφήγησης αυτής σε σύγχρονα επίδικα πολιτικά αντικείμενα, διεκδικεί τη δυνατότητα να περιορίσει τα ιδεολογικά προσκόμματα που συναντά και τον συναισθηματισμό που κάθε διανοητική προσέγγιση περιέχει, ιδίως έναντι γεγονότων που έχουν περιενδυθεί και ενσωματώσει, και έτσι έχουν παραδοθεί στον ιστορικό και τον απλό πολίτη, την «οργή» του κόσμου της Εθνικοφροσύνης.

Όμως, ακόμα και όταν έχεις πλήρη γνώση του γεγονότος αυτού, η «αποστασιοποίηση του επιστήμονα» έναντι της συγκυρίας δεν σε γλυτώνει από τον κίνδυνο να υποπέσεις σε στείρους ιδεολογισμούς, ακόμα και αν έχεις προβεί στις πλέον φιλότιμες μεθοδολογικά προσπάθειες. Να τηρήσεις, δηλαδή, όρους υποστήριξης του πραγματολογικού υλικού και λογικής οργάνωσης του αφηγήματος ώστε να του επιτρέψεις να εμπλακεί σε έναν επιστημονικό αλλά και δημόσιο διάλογο. Γιατί το εμπειρικό υλικό, όσο και να έχεις επιχειρήσει να αποστασιοποιηθείς από αυτό, έχει διαμεσολαβηθεί από τόσο ισχυρά και επάλληλα στρώματα ιδεολογίας ώστε καθίσταται ιδιαίτερα επίπονη και ίσως ατελέσφορη η διαδικασία να αποφύγεις την ιδεολογική γενίκευση και να αναδείξεις επιτυχώς την ιστορική μοναδικότητα των εκάστοτε γεγονότων (το ιστορικά συγκεκριμένο). Το πετυχαίνεις ως ένα βαθμό, και ποτέ πλήρως, όταν συγκροτήσεις επιστημονικά το αντικείμενό σου επί τη βάσει ενός μεθοδολογικού πλαισίου τα χαρακτηριστικά του οποίου έχουν με σαφήνεια τεθεί και επιχειρήσεις μέσω αυτού να «αφαιρέσεις» από το πρωτογενές υλικό τον εμπειρισμό που συγκροτήθηκε μέσω της προβολής του από την κυρίαρχη ιδεολογία.

Πράγματι, η ιστορική μοναδικότητα, το κάθε φορά συγκεκριμένο μιας ιστορικής διαδικασίας, δηλαδή η επιστημονική αναπαραγωγή του πραγματικού, έχει καταστρατηγηθεί, συνήθως σκανδαλωδώς όταν αφορά στην ιστορία των κοινωνικών αγώνων, έχοντας υποστεί την επενέργεια γενικεύσεων του τύπου να αποδίδεις ανιστορικά και ομογενοποιημένα αίτια στις ιστορικές πράξεις, να επιβεβαιώνεις διαχρονικές ιδεολογικές παραδοχές και να αναπαράγεις σχήματα σκέψης καθαγιασμένα από την κυρίαρχη ιδεολογία. Προμετωπίδα αυτών η προβολή του «εσωτερικού εχθρού», των κομμουνιστών, ως το διαρκές ιστορικό «κακό», ανεξαρτήτως συνθηκών και ιστορικών διαδικασιών, εκείνων που η κυρίαρχη ιδεολογία υπαγορεύει να εμπλέκονται ως ιστορική πολιτική τους έξη σε αιματηρές διαδικασίες που τις ονομάζουν επαναστάσεις (όπως αντιλαμβάνεται την επανάσταση και έχει την παράστασή της ένας εθνικόφρον πολίτης), ένα διαρκές στοιχείο πολιτικής συμπεριφοράς που δεν μπορεί παρά να επιβεβαιώνεται παντού και πάντα. Ό, τι και να δείχνει η επιστημονική έρευνα ο κομμουνιστής θα είναι πάντα αιμοβόρος. Και μάλιστα ως δια μαγείας απουσιάζει κάθε διάκριση μεταξύ του

κομμουνιστή και οποιουδήποτε άλλου αριστερού. Όλοι είναι κομμουνιστές ή ενεργούμενα τους, αυτοί που θα τον συνδράμουν στη βία που θα ασκήσει, αυτοί που οι Αμερικανικές υπηρεσίες ονόμαζαν οι «fellow travellers».

Αυτό ακριβώς το σχήμα ανάγνωσης και η πρόθεση προσέγγισης επικράτησε στους ιδεολογικούς μετεμφυλιακούς κύκλους, αυτή τη λογική αξιοποίησε η κυρίαρχη ιδεολογία και μέσω αυτής της αφηγηματικής λογικής παρήγαγε «ταυτότητες», που ορισμένοι ιστορικοί (Δίκτυο των Εμφυλίων Πολέμων, Αναθεώρηση), αναπαράγουν και σήμερα. Τι και αν η πολιτική του ΚΚΕ της εποχής της Κατοχής ήταν προσανατολισμένη στο σχήμα της ολοκλήρωσης της αστικοδημοκρατικής εξέλιξης, στη λογική του πατριωτικού πολέμου που αναστέλλει όλες τις ταξικές διεκδικήσεις και υποχρεώνει στην κατεύθυνση διαφύλαξης της αντιφασιστικής συμμαχίας ακόμα και όταν αυτή εκτείνεται, με ευθύνη του ΚΚΕ, μέχρι και τον βασιλιά; Τι και ο αντιστασιακός αγώνας εντάχθηκε, επίσης με ευθύνη του ΚΚΕ, στον επιχειρησιακό έλεγχο του Στρατηγείου της Μέσης Ανατολής (Ιούνιος 1943), τι και αν υπέγραψε τη συμφωνία του Λιβάνου και της Καζέρτας, τι και αν τήρησε τις υποχρεώσεις του που απέρρεαν από τις συμφωνίες αυτές, τι και αν, για να τις τηρήσει, έδωσε εντολή στον ΕΛΑΣ κάποιων περιοχών να υπαχθεί στην εξουσία του Ζέρβα,[1] τι και αν παρέδωσε ομαλά την εξουσία κατά την Απελευθέρωση στην κυβέρνηση Παπανδρέου. Οι κομμουνιστές ως τέτοιοι, για τον μεγάλο όγκο μιας εμφυλιοπολεμικής ιστοριογραφίας, δεν μπορεί παρά να ρέπουν προς την επαναστατική βία, δεν μπορεί παρά να την εκδηλώνουν, και ακόμα και όταν, για κάποιους πιο ειλικρινείς αφηγητές, ακολουθούν συμβιβαστική πολιτική δεν μπορεί παρά να σκευωρούν, να συγκαλύπτουν τις υπόγειες προθέσεις τους και να σωρεύουν «κονσεβοκούτια», προθέσεις τις οποίες ένας «σοβαρός» ιστορικός πρέπει με το έργο του να επιβεβαιώσει και να αποκαλύψει.

Κεντρικής σημασίας ζήτημα για τη συλλογιστική αυτή είναι η αναζήτηση των εκδηλώσεων της βίας της Αριστεράς, όσο επουσιώδης και αν είναι. Οποιαδήποτε εκδήλωση αυτοδικίας, κάθε βίαιη ενέργεια, έστω και ενός αλητήριου που επικαλείται αριστεροφροσύνη ή κομματικό ενθουσιασμό, εκλαμβάνεται ως επιβεβαίωση της συνολικής πολιτικής της κομμουνιστικής Αριστεράς, που αποκαλύπτει τον ολοκληρωτισμό της, ακόμα και όταν φροντίσει να συγκαλύψει τα επαναστατικά της βίαια χούγια. Ο καλός ιστορικός δεν παρασύρεται αλλά τα ανακαλύπτει, ακόμα και αν πρέπει να διαγράψει όλα τα πραγματολογικά δεδομένα που δεν συνάδουν στις «ανακαλύψεις» του. Αντίθετα, όταν ένας ταγματασφαλίδης κρεμά με τα ίδια του τα χέρια μια γυναίκα κάπου στην Πελοπόννησο εκδηλώνει μεν βία, που δεν μπορεί όμως παρά να αφορά μόνο αυτόν τον ίδιο, δεν επιτρέπει γενικά συμπεράσματα ή αν τα επιτρέπει δικαιολογούνται πάντα ως αμυντική βία έναντι των κομμουνιστών.

Τι και να πάσχει από συνοχή και λογική τάξη το σχήμα; Τι και αν δεν εξηγεί γιατί οι «κόκκινοι σφαγείς» του ελληνικού λαού συμμετείχαν στην εθνική κυβέρνηση της Μέσης Ανατολής και συνέβαλαν όσο μπορούσαν στις διευθετήσεις που από κοινού επιχειρήθηκαν με τους δεξιούς και τους Βρετανούς, τι και αν αυτοδιάλυσαν τη δική τους εξουσία, την ΠΕΕΑ και της στέρησαν κάθε μέσο κρατικής βίας, τι και αν επέβαλαν μια πρωτοφανή τάξη σε σχέση με τα μίση που είχαν δημιουργηθεί, όταν μέχρι να εγκατασταθεί η εθνική κυβέρνηση υπήρχε πλήρες κενό εξουσίας και δεν προέβησαν σε αυτό που προπαγανδιστικά

καλλιεργούσε το Φόρειν Όφισ, την υλοποίηση των προγραφών 60.000 εθnikοφρόνων πολιτών μόνο στην Αθήνα;[2] Τι και να διατάχθηκε η συγκέντρωση του ατομικού οπλισμού για να περιοριστούν τα φαινόμενα αντιδικιών κατά την απελευθέρωση;[3] Τι και αν γύριζε τα χωριά της Πελοποννήσου ο Ζεύγος με τον Κανελλόπουλο κατά την αποχώρηση των Γερμανών για να εγγυηθεί την τάξη, τι καν αν το ΠΓ του ΚΚΕ έδινε ρητές οδηγίες και κατήγγειλε ως εχθρό του κόμματος κάθε θερμοκέφαλο κομμουνιστή, όλα αυτά δεν μετρούν αφού ο κομμουνιστής θα είναι πάντα, από το DNA του, δυνάμει σφαγέας. Και αν παρόλα αυτά η επίσημη πολιτική γραμμή του ΕΑΜ και του ΚΚΕ ήταν άλλη και δεν συνάδει με το σχήμα των «εγκλημάτων» της Αριστεράς, ο καλός ιστορικός του μετεμφυλιακού κλίματος την απέδιδε στην πονηρία των κομμουνιστών να ρίχνουν στάχτη στα μάτια, στην ηττοπάθειά τους ή, στην καλύτερη περίπτωση, στην επαναστατική μανία της βάσης των οπαδών του κομμουνιστικού κόμματος που αποκαθιστούσε τα πράγματα υπέρ της βίας όταν η ηγεσία αδρανούσε, και που πάντως την υπέθαλπτε σιωπηλά και τη δικαίωνε έπειτα.

Η περίπτωση της ΟΠΛΑ τέτοια «απόδειξη» συνιστά. Ήδη από την εποχή που εμφανίστηκε για τους αστούς πολιτικούς και τους Βρετανούς ήταν η οργάνωση που ταίριαζε στην πολιτική φυσιογνωμία των κομμουνιστών, ο μηχανισμός που έκανε τη βρώμικη δουλειά στα πλαίσια του επαναστατικού προτάγματος του ΚΚΕ, της μορφής της περιόδου της Τρομοκρατίας της Γαλλικής Επανάστασης. Ακραίοι κομμουνιστές ξεκαθάριζαν τους μαχητικούς εθnikοφρονες πολίτες που θα τους απέτρεπαν να καταλάβουν την εξουσία. Τα μέσα πάντα τα ίδια: δολοφονίες στο σκοτάδι, με συνοπτικές διαδικασίες από ανθρώπους με τυφλή προσήλωση στη βία και αντικοινωνικό μίσος. Ενίοτε και από πρόθεση εκδίκησης, όπως ένας άνθρωπος της νύκτας, ένας μαφιόζος ξέρει να εκδικείται. Όπως έγραφαν τα φυλλάδια των νικητών του εμφυλίου έπρεπε να πολεμά κανείς διαρκώς τους κομμουνιστές, και να μην παρασυρθεί από τη φιλειρηνική τους ρητορεία για να μην «δή την γυναίκα του να ατιμάζεται, τα παιδιά του είτε να τσακίζονται κάτω από το πέλμα του Σλάβου, είτε να απάγωνται από την γενιτσαριά, είτε να σφάζονται στους δρόμους και τις πλατείες»[4].

Για αυτό, για έναν ορισμένο τύπο ιστορικής αφήγησης, δεν χρειάζονται καν οι ρητές αποδείξεις των εντολών των ηγητόρων του ΚΚΕ. Μυστικά δίνονταν οι εντολές, που όλοι ήξεραν ποιος τις έδινε (άρα δεν χρειάζονται αποδείξεις), ενώ οι δολοφόνοι της ΟΠΛΑ, πωρωμένα ενεργούμενα, εκδικούνταν ακόμα και συγγενείς των «στόχων», δρούσαν και πολλοί ως απόρροια του θυμικού τους, μέσω αυτού που αποκαλούν οι ψυχολόγοι καθ' έξη βία, και εκτελούσαν τους αντιπάλους τους με τη λογική του σκύλου που οριοθετεί το χώρο του, ακόμα για ένα σύνθημα στους δρόμους που ήλεγχαν και που σβήστηκε, για ένα καρβέλι ψωμί που αφαιρέθηκε από τα συσσίτια που οργάνωναν, για την τιμή της φατριάς που θίχθηκε από μια πόρνη που πήγε με Γερμανό στρατιώτη. Πάντα ο αριθμός των θυμάτων παρέμενε αδιευκρίνιστος ώστε να εξάπτει τη φαντασία: ήταν 200, 500, 50.000, αν και ποτέ δεν διευκρινίστηκε ο καθένας όφειλε να μείνει με την εντύπωση ότι επρόκειτο για μια μαζική σφαγή.

Στο ερώτημα γιατί όλα αυτά, όταν το ΕΑΜ δεν έθετε θέμα εξουσίας, διατυμπάνιζε ακόμη και μέσω του BBC την ανάγκη ομαλότητας[5] έλαβε μέτρα ώστε ακόμα και οι ορκισμένοι εχθροί του, τα Τάγματα Ασφαλείας να μην υποστούν, αν δεν χρησιμοποιούσαν τα όπλα

τους, αντίποινα, δεν δίνεται καμία απάντηση από την εμφυλιοπολεμική βιβλιογραφία αλλά ούτε αναφέρεται καν ως γεγονός στα αφηγήματα αυτά, παρότι ο ΕΛΑΣ πέτυχε το ασύλληπτο όσοι άνδρες των Ταγμάτων Ασφαλείας παραδόθηκαν να μεταφερθούν απολύτως ομαλά στις Σπέτσες και να παραδοθούν στην κυβέρνηση (και μετά να χρησιμοποιηθούν στα Δεκεμβριανά) με ρητές εντολές της ηγεσίας του ΚΚΕ ότι δεν δικαιολογούνταν καμίας μορφής αντεκδίκηση.[6] Γιατί δεν είναι ευνόητο ερώτημα πως η ΟΠΛΑ σκότωνε όποιον εύρισκε μπροστά της, όπως η μετεμφυλιακή ρητορεία το παρουσίαζε, όταν ο ΕΛΑΣ χρησιμοποίησε βία μόνο όταν, όπως ήταν και η εντολή της κυβέρνησης της Μέσης Ανατολής, οι Ταγματασφαλίτες αρνήθηκαν να παραδοθούν, και πάντως υπό την υπό την εποπτεία Βρετανών συνδέσμων, τους οποίους το ίδιο το ΕΑΜ κατέστησε τιμητές της υπόθεσης;[7] Να σημειωθεί ότι στη Γαλλία και την Ιταλία κατά την απελευθέρωση οι νεκροί από αντεκδικήσεις των παρτιζάνων τις ημέρες της απελευθέρωσης έφτασαν στις 17.000 και 19.000 αντίστοιχα[8]. Το επιχείρημα δε ότι τα εγκλήματα της ΟΠΛΑ έγιναν επειδή η κυβέρνηση ή οι Βρετανοί τα αγνοούσαν, οφείλεται προφανώς σε άγνοια αφού η ΟΠΛΑ ήταν το αγαπημένο θέμα της προπαγάνδας της εξόριστης κυβέρνησης από τα τέλη του 1943. Επιπλέον, η συλλογιστική ότι τα «Δεκεμβριανά» απέδειξαν ότι το ΚΚΕ απλά κέρδιζε χρόνο όταν υποσχόταν ομαλότητα κατά την απελευθέρωση, θεωρώντας τα ως κατάληξη ενός πραξικοπήματος που η ΟΠΛΑ δρομολογούσε ήδη από την Κατοχή (που για εξίσου αδιευκρίνιστους λόγους δεν εκδηλώθηκε όταν έπρεπε αλλά καθυστέρησε και έφτασε Δεκέμβρης), είναι βάσιμη μόνο για όσους υιοθετούν πλήρως τη διεθνή και την εγχώρια προπαγάνδα των Βρετανών για τα Δεκεμβριανά.

Ωστόσο, η επιβεβαίωση ή η διάψευση μιας αφήγησης στα πλαίσια ενός επιστημονικού διαλόγου, όπως θα ήθελε ο Πόππερ, προϋποθέτει τις λιγότερες δυνατές αντιφάσεις στην αφήγηση αυτή και τουλάχιστον την εκδήλωση της πρόθεσης να περιοριστούν οι αντινομίες της. Γιατί πώς αλλιώς μπορεί να γίνει ο διάλογος όταν η απουσία συνοχής των ιστορικών προτάσεων αιτιολογείται υπόρρητα από τα θέσφατα της κοινής ακροδεξιάς πεποιθήσης και δεν τίθενται εν αμφιβόλω ακόμα και όταν προκύπτει θέμα κοινής λογικής. Μάλιστα, όταν οι πεποιθήσεις αυτές σχηματίστηκαν ως επί το πλείστον ως προϊόν ενός εκτεταμένου χειρισμού συνειδήσεων και μάλιστα με την παροχή εμπειρικού υλικού που ήταν έμπλεο συναισθηματισμού, κατασκευασμένο να προκαλέσει την οργή και την απέχθεια των πολιτών.

Αυτή η οργή και η απέχθεια, που κατασκευάστηκε με την επικύρωση και της «ανεξάρτητης» Δικαιοσύνης του εμφυλίου, τα Κακουργιοδικεία και τα Έκτακτα Στρατοδικεία, νομιμοποίησε, εκτός από τα Τάγματα Ασφαλείας, τους παρακρατικούς (ο Λόρδος Μουγνε, Βρετανός υπουργός στο Κάιρο, το καλοκαίρι του 1944 πρότεινε την ενσωμάτωση των Ταγμάτων στον μελλοντικό εθνικό στρατό αφού κατά τη γνώμη του δημιουργήθηκαν ως απάντηση στην κομμουνιστική βαρβαρότητα που γινόταν όλο και πιο ακραία[9]), και όλο το καθεστώς του μετεμφυλιακού κατατρογμού εις βάρος των οπαδών της Αριστεράς. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι μεγάλο τμήμα του κατασταλτικού βάρους του μετεμφυλιακού κράτους έπεσε στις κυρώσεις εις βάρος των «εγκλημάτων» της Αριστεράς στην Κατοχή και πιθανόν λιγότερο σε εκείνα του εμφυλίου. Γιατί οι καταδίκες των εγκλημάτων της Κατοχής αποτελούσαν τμήμα μιας τελετουργίας που στόχευε να αποκαθληθεί η αντιφασιστική εμπειρία των μαζών και το κύρος της που τροφοδοτούσε τη συλλογική μνήμη με αισθήματα

πατριωτικού χρέους έναντι των αγώνων της Αριστεράς. Για αυτό το λόγο, ακόμα και στα 1962 από τους 1600 ακόμα εξόριστους και φυλακισμένους οι 1.100 κρατούνταν για εγκλήματα που διαπράχθηκαν στην Κατοχή. Ιδίως η δράση της ΟΠΛΑ, όπως και της «Στενής Αυτοάμυνας» του εμφυλίου, προσέφερε την πλέον ευνοϊκή σκηνή για τη θεατρική δραματοποίηση των εγκλημάτων της Αριστεράς αφού στηρίχθηκε στις μαρτυρίες είτε των «ανανηψάντων», είτε των «απλών» πολιτών το κύρος των οποίων επιβεβαίωσε η δικαστική διαδικασία και ο εκάστοτε στρατοδίκης. Όπως έγραφαν οι εκθέσεις των Επιτροπών Προπαγάνδας μέσα στην αστυνομία, τη Χωροφυλακή τη δεκαετία του 1960, οι κομμουνιστές δεν ξέχασαν ποτέ τις σφαγές που προκάλεσαν στην Κατοχή (και αφού οι εκθέσεις απαριθμούσαν μερικά από τα ειδεχθή τους εγκλήματα, στην κορωνίδα των οποίων βρισκόνταν αυτά της ΟΠΛΑ) υποδείκνυαν στους απλούς αστυφύλακες ότι αν τους επιτρεπόταν θα τις επαναλάμβαναν χωρίς κανένα δισταγμό.[10]

Υπό την έννοια αυτή οποιαδήποτε αναφορά στο ιστορικό παράδειγμα της ΟΠΛΑ δεν πρέπει να ξεχνά ότι σε αυτό στηρίχθηκε η εκτέλεση, ο βασανισμός, ο αποκλεισμός ή κατασκευοφάντηση χιλιάδων αριστερών δεκαετίες ολόκληρες. Κατά τον ίδιο τρόπο, σε μια εποχή που ερωτοτροπεί με την αναβίωση της ιδεολογίας των κομμουνιστικών εγκλημάτων και της «Μαύρης Βίβλου» τους, και μάλιστα σε διεθνές επίπεδο, η εκ νέου ανακάλυψη της ΟΠΛΑ, ήρθε ως απόπειρα επιβεβαίωση της ύπαρξης του σκοτεινού και εγκληματικού κομμουνισμού ελληνικής εκδοχής που ξεχάστηκε και έδωσε τη δυνατότητα στους σφαγείς να εμφανίσουν ως ηρωικό παρελθόν τις πράξεις τους (και στους σύγχρονους Αριστερούς να ομνύουν υπέρ του παρελθόντος τους).

Το γεγονός ότι η ΟΠΛΑ έδρασε πράγματι σαν αυτό που ήταν, δηλαδή οργάνωση προστασίας των λαϊκών αγώνων σε μια εποχή που οργιάζαν τα Τάγματα Ασφαλείας, τα μπλόκα, οι καταδόσεις και η δράση πάσης φύσης παρακρατικών δεν απασχόλησε καν τη φιλολογία περί εγκλημάτων της Αριστεράς. Όπως επίσης το γεγονός ότι θύματα «των Ελλήνων εθνικιστών» δεν ήταν μόνο οι κομμουνιστές, αλλά οι συγγενείς τους, οι πατριώτες και όποιος άλλος είχε την ατυχία να βρεθεί στον δρόμο τους. Ούτε βέβαια εμφανίζεται ότι αυτοί οι προστάτες των όσιων και ιερών της φυλής δεν πολεμούσαν καν τον ΕΛΑΣ (οι περισσότεροι δεν τολμούσαν να συγκρουστούν μαζί του ακόμα και με όλη τη Βέρμαχτ στο πλάι τους) αλλά την άοπλη κοινωνία που τόλμησε έστω και παθητικά να αντισταθεί στους κατακτητές και στήριξε έμμεσα την ένοπλη αντίσταση.

Όμως, ακόμα και αν η ΟΠΛΑ ήταν μια εγκληματική οργάνωση, όπως για χρόνια φιλολογούσε η εμφυλιοπολεμική ρητορεία, στη βάση της βουλευσιαρχικής λογικής ότι ο κομμουνιστής θέλει να εξοντώσει τον πολιτικό του αντίπαλο πάσει θυσία και μάλιστα στο σκοτάδι, καθιστώντας «Παιδική Χαρά» τις οργανωμένες διαδικασίες κινήματος του ΕΑΜ, δεν δόθηκε ποτέ μια έστω και στοιχειώδης απάντηση σε σειρά ερωτημάτων, όπως ποιος έδωσε τις εντολές αυτές (με ντοκουμέντα) και όχι στη βάση «μαρτυριών», που αποσκοπούσε και πώς η δράση αυτή εγγράφεται στη συνολική πολιτική του ΚΚΕ της εποχής; Πως συμβιβάζεται η δράση της ΟΠΛΑ με τη στρατηγική του ΚΚΕ και του ΕΑΜ κατά την απελευθέρωση; Και ποια ήταν η γενική στρατηγική του ΚΚΕ την περίοδο εκείνη; Ήταν εμφυλιοπολεμική και μόνο από ανοησία οι κομμουνιστές δεν επωφελήθηκαν κατά τη διάρκεια της απελευθέρωσης όταν δεν υπήρχαν αρχές στη χώρα; Γιατί αν στο οποιοδήποτε

αφήγημα προστεθεί έστω η φρασοúλα ότι το ΕΑΜ στο πρόγραμμα του δεν έθεσε άλλο πολιτικό στόχο παρά τη διεξαγωγή ελεύθερων εκλογών μετά την Απελευθέρωση της χώρας,[11] τότε πιθανόν αλλάζει πλήρως το κλίμα που επιδίωξε η έρευνα των εγκλημάτων της ΟΠΛΑ να υποδαυλίσει.

Είναι επίσης θέμα αν ελεγχόταν απόλυτα ή σε πιο βαθμό από την ηγεσία του κόμματος η ΟΠΛΑ και από τον οποιονδήποτε ήθελε να υποκαταστήσει την επίσημη πολιτική του κόμματος; (Για παράδειγμα ο Γ. Ζεύγος στην εισήγησή του στην 10η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ, τον Ιανουάριο του 1944 υπαινίχθηκε ότι πολλές από τις αυτοδικίες που είχαν παρατηρηθεί ήταν αποτέλεσμα πρακτόρων του εχθρού στις τάξεις του ΕΛΑΣ.)[12] Έχει ευθύνη η ηγεσία και για τη δολοφονία ενός λούστρου που, κατά τα υπάρχοντα αφηγήματα, υποτίθεται διέπραξε η ΟΠΛΑ ή τέλος πάντων ο τρελαμένος οπλοφόρος της οργάνωσης; Επίσης αν κανείς αναφέρει τον Πλουμπίδη ως υπεύθυνο της ΟΠΛΑ ποια έννοια αυτό έχει; Ήταν αυτός που έδινε τις εντολές των δολοφονιών; Μήπως θα πρέπει να προστεθεί αυτό στο βιογραφικό του; Και με βάση ποιες αποδείξεις;

Όταν καταπιάνεται κανείς με τέτοια ιστορικά ζητήματα είναι υποχρεωμένος για να διαλύει την αχλή της ιδεολογίας να απαντά πρωτίστως σε ερωτήματα που εγγράφουν το επιμέρους στο συνολικό και να το εξηγούν ως τμήμα μιας ολόκληρης διαδικασίας. Για παράδειγμα πώς τα «εγκλήματα» της ΟΠΛΑ σχετίζονται με την οδηγία Γ. Σιάντου προς τα μέλη του ΚΚΕ, ήδη από τα 1942, ότι η λογική ότι οποιαδήποτε πρακτική, αν εξυπηρετούσε τις ανάγκες του αγώνα θα ήταν δικαιολογημένη, ήταν μια λογική που «δεν άρμοζε σε κομμουνιστές και λογικούς ανθρώπους».[13] Γιατί αν η ΟΠΛΑ σκότωνε κατά βούληση, τότε γιατί στα Αρχεία του ΚΚΕ υπάρχουν σειρά εγγράφων που προειδοποιούσαν τα κομματικά μέλη να αποφεύγουν περιττή βία, να μην προκαλούν την κοινωνία,[14] και να «θαμπώνουν με τη συμπεριφορά τους τον πληθυσμό».[15] Και πώς η δολοφονία ενός καταδότη ή αντιπάλου συνηγορούσε στους μακροπρόθεσμους στρατηγικούς σκοπούς του ΚΚΕ; Τι κέρδιζε από αυτήν; Ήταν τμήμα σχεδίου για την εξόντωση όλων των αντιπάλων του κόμματος; Και ήταν πράγματι πολιτικός ο αντίπαλος με τη στενή έννοια του όρου; Και αν ναι, γιατί οι πολιτικοί αντίπαλοι του ΚΚΕ ήταν ταυτόχρονα και προδότες και καταδότες; Και πόσοι ήταν αυτοί; Μήπως τους περιποιείται μεγάλη τιμή αποδίδοντάς τους το status του πολιτικού αντιπάλου, διαβάλλοντάς τους πραγματικούς πολιτικούς αντιπάλους του ΚΚΕ, που ευτυχώς δεν ήταν όλοι προδότες, ούτε χαιρόνταν να υποδεικνύουν πρόσωπα αόπλων πολιτών για να καταλήξουν στο σκοπευτήριο της Καισαριανής;

Για την ιστορική γνώση είναι απαραίτητο να επιχειρηθεί απάντηση στο ερώτημα ποια είναι τα αίτια και οι σχέσεις που συγκροτούν τα αποτελέσματα των ιστορικών γεγονότων. Χωρίς αυτά υπάρχουν μόνο δημοσιογραφικά ρεπορτάζ και όχι επιστημονική ιστορία, που να προσεγγίζει την πραγματική ιστορία. Και μάλιστα όταν στηρίζεσαι ως αποδεικτικό υλικό στα Κακουργιοδικεία και τα Έκτακτα Στρατοδικεία της περιόδου του εμφυλίου πολέμου ή στις δηλώσεις «αυτοπτών» μαρτύρων ή στις «θύμισες» δευτεραγωνιστών. Γιατί οφείλοντας να αναδείξουμε τις σκοτεινές πλευρές της ιστορίας μας, οφείλουμε ταυτόχρονα ως ιστορικοί να εξηγήσουμε γιατί η ηγεσία του ΚΚΕ, την άνοιξη του 1944, απεύθυνε επιστολές στον Τσώρτσιλ που του ζητούσε βοήθεια σε εξοπλισμό και επικαλούνταν τη δική του παλαιά και απaráλλακτη προσωπική συμπάθεια(;),[16] όταν την ίδια στιγμή έδινε εντολές για

φόνους εκατοντάδων ανθρώπων στα σοκάκια της Αθήνας για να επιτύχει τον πολιτικό του στόχο, δηλαδή την εκδίωξη και των Βρετανών από την Ελλάδα. Και γιατί απέφυγε το ΚΚΕ μετά μανίας να κατηγορηθεί για πλημμελή στάση στα εθνικά ζητήματα και διέλυσε όλες τις αυτονομιστικές σλαβομακεδονικές ομάδες παρότι επικαλούνταν κομμουνιστικά συνθήματα[17] για να μην δώσει λαβές στους αντιπάλους του; Και γιατί το ΕΑΜ και το ΚΚΕ αφού είχε σκοπό να ξεκαθαρίσει τα πράγματα υπέγραψαν τη συμφωνία στο Μυρόφυλλο-Πλάκα με τον ΕΔΕΣ, και γιατί καταδίκασε τη δολοφονία Ψαρρού,[18] και απολογήθηκε στον Λίβανο σαν βρεγμένη γάτα στις κατηγορίες των Βρετανών και της κυβέρνησης;[19] Και γιατί επέτρεψε Βρετανούς συνδέσμους να καταστούν μάρτυρες ότι αποφεύχθηκαν οι αντιδικίες κατά την απελευθέρωση,[20] όταν φιλολογεί κανείς για πρακτικές ατομικής τρομοκρατίας και ειδεχθούς συμπεριφοράς της ΟΠΛΑ στην Αθήνα που χρησιμοποιούσαν ως βούτυρο στο ψωμί τους οι εχθροί του ΚΚΕ για να τρομοκρατήσουν τους πολίτες και να επιχειρηματολογούν εναντίον του δολοφονικού κομμουνισμού (το έκαναν έτσι και αλλιώς οι κατοχικές κυβερνήσεις κατασκευάζοντας με βιομηχανία προβολής των εγκλημάτων της Αριστεράς); Και να σκεφτεί κανείς ότι η Γραμματεία Δικαιοσύνης της ΠΕΕΑ, στις 6 Ιουλίου 1944 απαγόρευσε στα λαϊκά δικαστήρια να εκδίδουν αποφάσεις για διαζύγια, για να μην θυμώσει η εκκλησία. Ούτε είναι προφανώς ανεξάρτητο από την επιδίωξη ώστε να εξασφαλιστεί η αποδοχής της ευρύτερης κοινωνίας το γεγονός ότι όπου έστησε εξουσίες το ΕΑΜ, ακόμη και στα Ανταρτοδικεία, συμμετείχαν αντιπρόσωποι των τοπικών κοινωνιών ώστε να εξασφαλιστεί η συναίνεση τους.[21]

Έναντι των ιστορικών ρεπορτάζ από τα οποία έβριθαν τα γραφεία των αντικομμουνιστικών τμημάτων της Ασφάλειας, ας επιτρέψουμε στους εαυτούς μας να διαπιστώσουν ότι η δράση της ΟΠΛΑ ήρθε ως συνάρτηση και απάντηση στην πανικόβλητη και τυφλά αιματηρή αντίδραση των κατακτητών μετά την ίδρυση της ΠΕΕΑ, την αποτυχία των εκκαθαριστικών τους επιχειρήσεων, ιδίως στα βουνά της Πίνδου, τον χειμώνα του 1943-44, και την επίτευξη της συμφωνίας μεταξύ των ανταρτικών οργανώσεων στο Μυρόφυλλο-Πλάκα, στα τέλη Φεβρουαρίου 1944, που ακύρωσαν τις επιδιώξεις των Γερμανών να καθυποτάξουν την αντίσταση χρησιμοποιώντας τη μια αντιστασιακή οργάνωση εναντίον της άλλης.[22] Η οικονομική κατάσταση ήταν τραγική, οι Γερμανοί διαπίστωναν ότι το ηθικό του πληθυσμού που τους υποστήριζε είχε καταρρεύσει, η Βέρμαχτ δεν ήλεγχε πλέον κανένα τμήμα της χώρας, ενώ ανέμεναν μαζική επίθεση από τους αντάρτες ακόμα και στην ίδια την Αθήνα και εξέταζαν τον τρόπο που έπρεπε να προστατευτούν τα μέλη της ελληνικής κατοχικής κυβέρνησης και οι οικογένειες τους. Στο πλαίσιο του πανικού τους ακόμα και τον αρχιεπίσκοπο Δαμασκηνό θεωρούσαν απειλή και τον έθεσαν υπό κράτηση στο σπίτι του μέχρι να τον απελευθερώσουν, στα τέλη Αυγούστου του 1944, για να τον χρησιμοποιήσουν πλέον ως συνομιλητή με τους Βρετανούς κατά την αποχώρησή τους από την Αθήνα.[23]

Για τους Γερμανούς η μόνη λύση όπως εξελίχθηκαν τα πράγματα στην Ελλάδα μετά την εφαρμογή του «Σχεδίου Κιβωτός» ήταν να αξιοποιήσουν το χαρτί της υποδαύλισης (Storpolitik) των αντιθέσεων μεταξύ του ΕΑΜ και των εγχώριων αντιπάλων του και να τους εξωθήσουν σε ένα πόλεμο μέχρις εσχάτων. Δεδομένου ότι δεν διέθεταν οι ίδιοι επαρκείς δυνάμεις, αλλά και το στρατόπεδο των υποστηρικτών τους δεν είχε κατορθώσει να ενσωματώσει παρά αμελητέες δυνάμεις, επιχείρησαν να δημιουργήσουν όρους εμφύλιας σύγκρουσης, προκαλώντας τυφλές και ειδεχθείς συγκρούσεις με το επίχρισμα μιας αντικομμουνιστικής σταυροφορίας. Η πολιτική αυτή σήμαινε την προκλητική σκλήρυνση της

δράσης των Ταγμάτων Ασφαλείας, που γινόταν συνεχώς πιο αποκρουστική ώστε να παρασύρει το ΕΑΜ σε ενέργειες που θα εξωθούσαν τον απρόθυμο αστικό πολιτικό κόσμο να ενταχθεί στη σύγκρουση.[24] Την ίδια στιγμή εξαπέλυσαν εκατοντάδες καταδότες για να δώσουν τις οδηγίες ώστε να περικυκλώσουν σειρά συνοικιών της Αθήνας και του Πειραιά, ιδίως σε γειτονιές που ενίσχυαν τη δράση του ΕΑΜ, συλλαμβάνοντας χιλιάδες πατριώτες, εξωθώντας τον τοπικό πληθυσμό να εγκαταλείψει τις κατοικίες του και στέλνοντας στο Χαϊδάρι χιλιάδες εαμικούς με τη συνδρομή των ταγμάτων Ασφαλείας, δυνάμεων της Χωροφυλακής αλλά και των κουκουλοφόρων που κλήθηκαν να εξασφάλιζαν ότι οι επιλεχθέντες προς εκτέλεση θα ήταν μόνο οι Αριστεροί και οι οικογένειες τους.[25] Ταυτόχρονα δεκάδες έντυπα, προκηρύξεις των Γερμανών και ανακοινώσεις της κυβέρνησης Ράλλη κατήγγειλαν τις ειδικές ενέργειες των κομμουνιστών κατά αθών εθνοφρόνων πολιτών ή τις επιπτώσεις της άφρονης δράσης της αντίστασης εις βάρος των φιλήσυχων πολιτών.[26]

Πράγματι, δεδομένου ότι ο ΕΛΑΣ στα 1944 δύσκολα μπορούσε να αντιμετωπιστεί στην ελληνική ύπαιθρο, το κύριο βάρος πλέον της γερμανικής Κατοχής έπεσε στις πόλεις. Και αυτό για δύο επιπλέον λόγους. Αφενός, στα βιομηχανικά κέντρα έπρεπε, σε σχέση με την τροπή που έπαιρνε ο πόλεμος, να παραμείνουν πάση θυσία ανοικτά τα εργοστάσια. Ιδίως για τους Γερμανούς το μεγαλύτερο πρόβλημα βρισκόταν στα εργοστάσια του Πειραιά.[27] Αφετέρου, επειδή διαφαινόταν ότι επίκειτο η γερμανική υποχώρηση, έπρεπε οι πόλεις που διέθεταν λιμάνια και οδικούς κόμβους να οχυρωθούν και να εκκαθαριστούν από την Αντίσταση, ώστε να χρησιμοποιηθούν για τη διαφυγή των Γερμανών στρατιωτών. Ήδη από τις 7 Φεβρουαρίου η ηγεσία της Βέρμαχτ ανέμενε συμμαχική επίθεση με εκτεταμένους βομβαρδισμούς στον Πειραιά και την Αττική.[28] Το γεγονός ότι 37 γερμανικά πλοία βυθίστηκαν με δολιοφθορές την περίοδο Δεκεμβρίου-Ιανουαρίου 1944, πολλά μέσα στο λιμάνι του Πειραιά, πανικόβαλε τους Γερμανούς, ιδίως έναντι του ενδεχομένου Βρετανοί και ΕΛΑΣ να συνδυάσουν τις δυνάμεις τους.[29] Εξαιτίας αυτού γερμανικά καΐκια μετέφεραν μαζικά πολεμικό υλικό για να εξοπλιστούν Έλληνες και Γερμανοί στην Αθήνα, ώστε να προστατευθούν από μια ενδεχόμενη εξέγερση του πληθυσμού.[30]

Είναι χαρακτηριστικό του πανικού τους ότι οι Γερμανοί ακόμα και έναντι των επικείμενων διαδηλώσεων του ΕΑΜ στις 25 Μαρτίου 1944 φοβούνταν το ενδεχόμενο μιας τέτοιας μαζικής εαμικής εξέγερσης. Σχεδίαζαν δε ότι αν ξέφευγε η κατάσταση θα προχωρούσαν σε βομβαρδισμό συνοικιών της Αθήνας.[31] Για αυτό και έδωσαν εντολή να μετακινηθούν οι υπηρεσίες τους εκτός Αττικής. Ήταν δύο μήνες αργότερα που ήρθε και η επίσημη διαταγή από τον ίδιο τον αρχικά απρόθυμο Χίτλερ, μέσω του στρατάρχη Μ. Βάικς, να προετοιμάσουν την άμεση εκκένωση της επικίνδυνης Ελλάδας.[32]

Ήταν οι ίδιοι λόγοι πανικού έναντι της Αντίστασης που υποχρέωσε τους Γερμανούς να αναζητήσουν, ήδη από το φθινόπωρο του 1943, ακόμα και μυστικές διαπραγματεύσεις με τους Βρετανούς για να διασφαλίσουν τα νώτα τους, τις οποίες τελικά απέρριψε, στις 3 Μαρτίου 1944, το Foreign Office για να μην κατηγορηθεί ότι διασπούσε το αντιφασιστικό μέτωπο στην Ελλάδα.[33] Την ίδια στιγμή οι Γερμανοί επιχείρησαν με τη γενίκευση των αντιποίνων σε περιοχές που θα λειτουργούσαν ως άξονες διαφυγής των στρατευμάτων τους να τρομοκρατήσουν τον πληθυσμό και να τον στρέψουν κατά του ΕΑΜ. Για αυτό σε όλη την περιοχή της βορειοδυτικής Πελοποννήσου και της Ανατολικής Στερεάς

πραγματοποιείται σειρά αντιποίνων από τον Φεβρουάριο μέχρι και το φθινόπωρο του 1944. Είναι χαρακτηριστικό ότι για σφαγές οι κατακτητές δεν επέλεξαν ανταρτοχώρια αλλά, όπως το Δίστομο, τον Ιούλιο του 1944, χωριά που ήταν από τα «ήσυχια» της εποχής. Ο λόγος εξηγείται από την ανακοίνωση των ίδιων των αρχών Κατοχής που δόθηκε στη δημοσιότητα λίγο μετά τη σφαγή για να τη δικαιολογήσει: «μια αγγλοαμερικανική εισβολή θα συνεπλήρωνε ό,τι ήρχισεν ο εμφύλιος κομμουνιστικός πόλεμος: την αυτοεξόντωσιν και την εξολόθρευσιν του ελληνισμού». Και συμπλήρωνε ότι ο λαός όφειλε να απέχει «από το να λαμβάνη οιαδήποτε πολιτικήν ή, προ παντός, στρατιωτικήν στάσιν». [34]

Έτσι, σε συνθήκες όπου ο φόβος ωθούσε τους Γερμανούς να σχεδιάζουν, τον Ιούλιο του 1944, να προβούν σε μαζικές συλλήψεις χιλιάδων Αθηναίων, πιθανόν για ορισμένες συνοικίες όλων των ανδρών, η κυβέρνηση Ράλλη διατάχθηκε να μεταφέρει στην Αθήνα μεγάλο τμήμα των δυνάμεων της Χωροφυλακής από την Κεντρική Ελλάδα και τη Μακεδονία, συγκροτώντας το Σύνταγμα Συγκεντρώσεως Χωροφυλακής Αθηνών με αιχμή του δόρατος την Ειδική Ασφάλεια Χωροφυλακής που συγκρότησε Τάγμα.[35] Τη συνολική ευθύνη είχε η Διεύθυνση Ειδικής Ασφάλειας του Κράτους υπό τον περιβόητο υποστράτηγο Αλ. Λάμπου. Ταυτόχρονα στις 5 Φεβρουαρίου 1944 η κυβέρνηση Ράλλη με εντολή της διέταξε όλους τους αξιωματικούς του ελληνικού τακτικού στρατού να καταταγούν στα Τάγματα Ασφαλείας.[36] Ακόμα και η κυβέρνηση της Μέσης Ανατολής κλήθηκε να συγκατανεύσει στα σχέδια αυτά με το πρόσχημα ότι, όπως εξήγησε στο Κάιρο ο εμπνευστής του σχεδίου Στ. Γονατάς, οι εθνικόφρονες αναγκάστηκαν να πάρουν όπλα από τους Γερμανούς ώστε να προστατεύσουν την Αθήνα από την επιβολή του κομμουνισμού.[37]

Οι εντολές για εκκαθαρίσεις δόθηκαν τόσο για την Κοκκινιά, ήδη από το Μάρτιο του 1944 και τις ίδιες μέρες για την Πλάκα, το Κουκάκι, τη Νέα Ελβετία, την Καλογρέζα, του Ζωγράφου του Γκύζη, τη Νέα Σμύρνη, την Καλλιθέα, την Νέα Ιωνία, και λίγο αργότερα στην Καισαριανή το Μαραθώνα κλπ, επίσης συνοικίες με έντονη αντιστασιακή παρουσία. Ενδεικτικά για τις ενέργειες αυτές στην Κοκκινιά εκτός από 2000 Γερμανούς στρατιώτες κινητοποιήθηκαν από τη Χωροφυλακή και την Αστυνομία, μετά από εντολή του Υπουργείου Εσωτερικών της κυβέρνησης Ράλλη, 5000 χωροφύλακες και ταγματασφαλίτες. Μαζί τους ήταν και άνδρες της Ειδικής Ασφάλειας με τους οποίους ο ΕΛΑΣ έδωσε μάχη από σπίτι σε σπίτι. Στην Καλογρέζα, τη νύχτα στις 16 Μαρτίου 1944 οι Γερμανοί συγκέντρωσαν όλο τον αρσενικό πληθυσμό της συνοικίας, περίπου 700 άτομα τους στοίβαξαν σε μια μάντρα και τους βασάνισαν με βούρδουλες. 26 που υποδείχθηκαν από τους καταδότες εκτελέστηκαν πάραυτα. Στις 21 Απριλίου 1944 μέσα στην ίδια την εκκλησία, όπου οι κάτοικοι γιόρταζαν την εορτή της Ζωοδόχου Πηγής οι κατακτητές και οι συνεργάτες τους συγκέντρωσαν όσους από τους κατοίκους τους υποδείχθηκαν από τους καταδότες και τους έστειλαν στο Χαϊδάρι. Στο Βύρωνα, στις 7 Αυγούστου 1944, οι κατακτητές, αφού εκτέλεσαν μετά από μπλόκο επί τόπου 11, πήραν 1100 ομήρους που υπέδειξαν οι καταδότες και τους έστειλαν στο ίδιο στρατόπεδο. Στις 9 Αυγούστου 1944 2000 κάτοικοι του Κατσιποδιού στάλθηκαν στο Χαϊδάρι και με υπόδειξη κουκουλοφόρων εκτελέστηκαν περίπου 100 και κάηκε η συνοικία Αρμένικα. Στην Κοκκινιά σε νέα γερμανική επιχείρηση στις 17 Αυγούστου 1944 στην πλατεία της Οσίας Ξένης συγκεντρώθηκαν όλοι οι κάτοικοι πάνω από 15 ετών. Περισσότεροι από 150 υποδείχθηκαν από μασκοφόρους και εκτελέστηκαν επί τόπου. 8000 κάτοικοι μεταφέρθηκαν στο Χαϊδάρι.

Αλλά πέραν των υποδείξεων στο πλαίσιο της εφαρμογής του σχεδίου άλωσης των συνοικιών της Αθήνας, ο ρόλος των καταδοτών ήταν καταλυτικός για να μπουν οι κατακτητές στις συνοικίες, πολλές από αυτές απόρθητες, αποτελούμενες από μικρά σπίτια με αυλές, από χωματόδρομους και σοκάκια και από δημόσια κτίρια στα οποία τα πολυβόλα που έστηνε η αντίσταση είχαν τη δυνατότητα να πλήττουν στόχους σε ολόκληρη τη συνοικία. Έπρεπε για αυτό για όποιον εισέβαλε σε μια συνοικία να υπάρχει κατασκοπία εκτεταμένη και η συνδρομή των προδοτών ήταν απαραίτητη. Αλλά πέραν αυτού καταλυτικός ήταν ο ρόλος των καταδοτών και σε σχέση με την επιβολή των μέτρων τάξης στην Αθήνα, όπου ακόμα και ο ΕΔΕΣ Αθήνας διαμαρτυρόταν στην κυβέρνηση Ράλλη, ότι αν και είχε δίκιο στην αντιμετώπιση των «αναρχικών στοιχείων», οι μαζικές συλλήψεις, οι βασανισμοί συνήθως αθώων πολιτών είχαν ξεπεράσει τα όρια.[38] Να σημειωθεί ότι οι καταδότες λόγω ζήλου δεν έκαναν διακρίσεις: και η συμμαχική οργάνωση «Απόλλων» εξαρθρώθηκε τον Μάρτιο του 1944, πάλι από προδοσία.[39]

Αυτούς ακριβώς επιχείρησε να σταματήσει η ΟΠΛΑ, τρομοκρατώντας όσους είχαν αποφασίσει να εμπλακούν στον κυκλώνα καταδόσεων. Όπως έγραφε η προκήρυξη της που δόθηκε στη δημοσιότητα και έφτασε στο Κάιρο, ρόλος της οργάνωσης ήταν να εξοντώσει κάθε προδότη που δολοφονεί, προδίδει και συλλαμβάνει αγωνιστές του λαού. Έτσι, στράφηκε κατά της Εθνικής Ενώσεως Ελλάς (ΕΕΕ) που την οργάνωσαν οι γερμανικές μυστικές υπηρεσίες και τη διέλυσε το καλοκαίρι του 1944 [40], στράφηκε κατά του παραρτήματος της Αθήνας του Εθνικού Αγροτικού Σύνδεσμου Αντικομμουνιστικής Δράσης (ΕΑΣΑΔ) που υπαγόταν στην Γκεστάπο, καθώς και τους εθελοντές που είχαν συστήσει οι Ομάδες Προκεχωρημένης Αναγνώρισης της Abwehr που έργο τους ήταν η ανακάλυψη αντιστασιακών, η Οργάνωση Εθνικό Μέτωπο Ελλάδος του Γ. Ριζόπουλου.[41]

Αλλά το γεγονός ότι επρόκειτο για ανορθόδοξο πόλεμο διευκόλυνε την προπαγάνδα των Γερμανών και της κυβέρνησης Ράλλη περί των σφαγών κομμουνιστών. Όλες οι αθηναϊκές εφημερίδες της Κατοχής περιέγραφαν, με εντολή της κυβέρνησης Ράλλη, τα εγκλήματα της οργάνωσης. Αλλά και η κυβέρνηση της Μέσης Ανατολής έσπευσε να αξιοποιήσει τις «καταγγελίες» για να υλοποιήσει τη βρετανική εντολή να βρεθεί τρόπος να νομιμοποιηθεί η δράση των Ταγμάτων Ασφαλείας. Έτσι, το Κάιρο κατήγγειλε τη «μυστηριώδη οργάνωση» που διεξήγαγε κρυφά εμφύλιο πόλεμο στην Ελλάδα.[42] Το ΕΑΜ ζήτησε από την εξόριστη κυβέρνηση να ανακαλέσει και μάλιστα έστειλε τη βασική προκήρυξη της οργάνωσης στο Κάιρο χωρίς καμία ανταπόκριση.[43]

Στην κοινωνική ψυχολογία χρησιμοποιείται ο όρος «θερμή νόηση» που αφορά τις διανοητικές εκείνες λειτουργίες του ανθρώπου, στις οποίες το συναίσθημα υπερχειλίζει, καθορίζει τη διαμόρφωση της ανθρώπινης συνείδησης αλλά προσδιορίζει ακόμα και το είδος των συναισθημάτων που θα επιλεγούν ασυνείδητα για να αποτελέσουν την αντίδραση του υποκειμένου στην όχληση που δέχεται. Έτσι, μια κατάλληλα κατασκευασμένη πληροφορία προκαλεί μια αντίστοιχη συναισθηματική αντίδραση που μπορεί να υπερβεί ακόμα και τα όρια των απαιτήσεων και των προσδοκιών του παραγωγού της πληροφορίας, να γεννήσει νέες συναισθηματικές συμπεριφορές και να εξελιχθεί ακόμα και σε εμμονές. Αυτό αφορά κάλλιστα και την περίπτωση της ανακάλυψης των εγκλημάτων της Αριστεράς.

Προβλήθηκαν από την κυρίαρχη ιδεολογία για να προκαλέσουν το φόβο και την απέχθεια των πολιτών. Ο φόβος αυτός, ιδιαίτερα έντονος γιατί ήταν αναίτιος, ασαφής και ρευστός, προκάλεσε με τη σειρά του ασυνείδητα το μίσος όσων τον υπέστησαν. Το αποτέλεσμα ήταν να σταθεροποιηθεί και να επεκτείνει τη δραστικότητα της η κυρίαρχη ιδεολογία αφού ο εσωτερικός εχθρός συνδέθηκε όχι μόνο με την καταστροφή του πλαισίου (κράτος) που θα εξασφάλιζε την ασφάλεια των πολιτών αλλά και του συνολικού κοινωνικού περιβάλλοντος των ανθρώπων (όπως έδειξαν οι ειδικθείς αλύπητες δολοφονίες της ΟΠΛΑ). Η μόνη λύση που αφηνόταν στον πολίτη ήταν να μισήσει τους Αριστερούς, όχι μόνο ως πολιτικούς αντιπάλους αλλά και ως εχθρούς του ανθρώπινους είδους. Πρόθεση ήταν να μετατραπεί ο δέκτης της προπαγάνδας αυτής σε οιονεί διαρκή εκδικητή για τα εγκλήματα της ΟΠΛΑ και της Αριστεράς. Σε αυτή τη διαδικασία βοήθησαν άθελα τους και όσοι ορμώμενοι αριστεροί από μια πλημμυρή γνώση των γεγονότων και μια ασαφή και προβληματική αντίληψη για το τι είναι μια επαναστατική διαδικασία, την οποία αφελώς συνέδεσαν με την τυφλή βία. Πρώτος από όλους το γνώριζε ο ίδιος ο Βελουχιώτης, τον οποίον επικαλούνται οι περισσότεροι οπαδοί της «επαναστατικής» βίας, όταν ήταν εκείνος που κατέστειλε στην Πελοπόννησο ότι όριζε ως «καπετανάτο», τμήμα των οργανώσεων του ΕΛΑΣ της περιοχής που συνέδεσαν, βλακωδώς κατά τον Βελουχιώτη, τους σκοπούς της Αριστεράς με την ατομική τρομοκρατία και την προσωπική αντεκδίκηση.[44] Ούτε η ΟΠΛΑ ήταν κάτι τέτοιο, παρά το γεγονός ότι η φύση του τρόπου που έδινε τις μάχες της επέτρεψε πιθανά και κάποιες αστοχίες. Ήταν όμως τέτοιες και όχι ένα πογκρόμ κόκκινης τρομοκρατίας, όπως η βιβλιογραφία των νικητών του εμφυλίου προσπάθησε να το εμφανίσει. Γιατί το ΕΑΜ στηρίχθηκε στον τοπικό πληθυσμό, το αίσθημα δικαιοσύνης του οποίου δεν θα τολμούσε να θίξει. Τον αν απέδωσε η τακτική μέσω της ΟΠΛΑ «τρομοκρατήστε τους τρομοκράτες» είναι ένα θέμα συζήτησης, αν δηλαδή κατόρθωσε να περιορίσει τη δράση των προδοτών, αφού αυτοί έμαθαν να θεωρούν τους εαυτούς τους ως εθνικιστές και αντιλήφθηκαν τη δράση τους (και την ενέτειναν) ως τεκμήριο μεταπολεμικής δικαίωσης ως αντικομμουνιστές. Για αυτό και «δεν ορρωδούσαν προς ουδενός».

[1] Ε.Λ.Α.Σ, Γενικό Στρατηγείο, Επιτελικό Γραφείο ι, αριθ. ε.π.

10173, 1ην Ταξιαρχίαν, Κοινοποίησης VIII Μεραρχίαν, Επί Ε.Π 1473/21.10.1944 σας Στοπ. Κατά συμφωνίαν Γκαζέρτας ΕΛΑΣ ουδαμού αφοπλίζεται Στοπ. Τμήματα ΕΛΑΣ Κερκύρας δεν θα αφοπλισθώσιν Στοπ. Αλλά θα υπαχθώσι τακτικώς υπό διοίκησιν στρατιωτικού διοικητού ΕΔΕΣ Στοπ. Εφόσον πρόκειται περί εφεδρικού ΕΛΑΣ επανέλθωσιν εργασίας των Στοπ. Υπό προϋπόθεσιν κρατήσωσιν οπλισμόν των συμφώνως Ε.Π 9838 διαταγήν μας Στοπ., Σ.Δ. Γεν Στρατηγείου 25.10.1944, Άρης Βελουχιώτης, Στέφανος Σαράφης, Αρχείο Διεύθυνσις Ιστορίας Στρατού, том Δ, σ. 67.

[2] P. Papastratis, *British Policy towards Greece during the Second World War, 1941-1945* Cambridge 1984, σ. 213.

[3] Αρχείο ΚΚΕ, κουτί 145, φ 7/32/135, αρ. 45, Σιάντος προς όλες τις κομματικές επιτροπές περιοχής, 7 Σεπτεμβρίου 1944.

[4] «Διατί Αγωνιζόμεθα», *Εις την Πνευματικήν Συμπάραστασιν του Εθνικού Αγώνος*, Αθήνα 1949, σ. 30.

[5] Αναμετάδοση από Ελεύθερη Μεσσηνία, 9 Σεπτεμβρίου 1944.

[6] ΑΣΚΙ, Αρχείο ΚΚΕ, κουτί 494, φ 30/2/111, ΓΣ του ΕΛΑΣ, Επιτ. Γραφείο ΙΒ, Α.Π 1675, 20 Οκτωβρίου 1944.

[7] Ο ίδιος ο αρχηγός του ΕΛΑΣ Στ. Σαράφης είχε εγγυηθεί προσωπικά την ασφάλεια των ανδρών των Ταγμάτων Ασφαλείας, αν παραδίδονταν, ΓΕΣ/ΔΙΣ, Σαράφης, προκήρυξη, Αρχεία Εμφυλίου Πολέμου, том. 1, σ. 69-70.

[8] J. Rioux, The Fourth Republic 1944-1958, Cambridge 1987, σ. 28 και T. Judt, Europe Since 1945, London 2007, σ. 41-42..

[9] FO 371/43706, R 8041, PWE, Greek Directive, 22 Ιουνίου 1944.

[10] Αρχείο Δ. Σοϊμοίρη, «Υπόμνημα δια την αντιμετώπισιν και καταπολέμησιν του ελληνικού κομμουνισμού», υποφάκ. 5, 1961, ΕΛΙΑ

[11] Δ. Γληνός, Τι είναι και τι θέλει το ΕΑΜ, Αθήνα 1943, σ. 11-12.

[12] ΚΚΕ, Εισήγηση Γ. Ζέβγου Γενάρης 1944, Επίσημα Κείμενα του ΚΚΕ 1940-1945, том. 5ος Αθήνα σ. 326.

[13] ΑΣΚΙ, Αρχείο ΚΚΕ, κουτί 145, Γράμμα του ΠΓ του ΚΚΕ στον Ν. Καρβούνη, 5 Ιουνίου 1942.

[14] ΑΣΚΙ, Αρχείο ΚΚΕ, κουτί 109, φ 4/1/1, Γράμμα του ΠΓ του ΚΚΕ προς τα καθοδηγητικά στελέχη, 28 Νοεμβρίου 1943.

[15] «Ο Αντάρτης του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ», Αρχείο ΚΚΕ, κουτί 493, Φ 30/1/58.

[16] Τηλεγράφημα ΕΑΜ προς τον Τσώρτσιλ, αρχ. 495, φακ. 176, Τα Αρχεία των Μυστικών Σοβιετικών υπηρεσιών, Αθήνα 1993, σ. 102-103

[17] Μ. Λυμπεράτος, «ΚΚΕ και Σλαβομακεδονική μειονότητα στην κατεχόμενη Δ. Μακεδονία (1941-1944)», Μνήμων 20, Αθήνα 1998, σ. 67-108.

[18] Στην πρώτη διάλυση της ΕΚΚΑ ήταν ο ίδιος ο ΕΛΑΣ που τη βοήθησε να ανασυγκροτηθεί Στ. Σαράφης, Ο ΕΛΑΣ, Αθήνα 1984. σ. 121.

[19] Ο ΕΛΑΣ εξέδωσε ακόμα και φυλλάδιο για να δικαιολογηθεί για τη δολοφονία Ψαρρού, τον οποίο χαρακτήρισε άνθρωπο με καλές προθέσεις και την υπόθεση «θλιβερή». ΚΚΕ, Η Προδοσία της ΕΚΚΑ και του 5/42, Έκθεση του ΓΣ του ΕΛΑΣ πάνω στα γεγονότα, Θεσσαλία Μάιος 1944.

[20] Στ. Κανναβός, «Η Απελευθέρωση της Μεσσηνίας», Εθνική Αντίσταση, τχ. 21, 1979, σ. 45.

[21] Δ. Ζέπος, Λαϊκή Δικαιοσύνη, Αθήνα 1986, σ. 4-5.

[22] Δήλωση του Αουγ. Βίντερ στο Στρατοδικείο της Νυρεμβέργης, 22 Σεπτεμβρίου 1947,

ΚΚΑ, Πότσδαμ, αρ. φιλμ. 53312, Ντοκουμέντα από τα Γερμανικά Αρχεία, Μ. Ζέκεντορφ, Αθήνα 1991.

[23] Α. Βελλίδης, Κατοχή, Γερμανική πολιτική Διοίκηση στην Κατεχόμενη Ελλάδα 1941-1944, Αθήνα 2008, σ.179-183.

[24] C. Woodhouse, The Apple of Discord, London 1985, σ. 101.

[25] M. Mazower, Inside Hitler`s Greece, London 1995, σ. 342-352.

[26] Χ. Φλάισερ, «Η Ναζιστική προπαγάνδα στην Κατοχή» στο Η Ελλάδα 1936-1944, Πρακτικά Α Διεθνούς Συνεδρίου σύγχρονης Ιστορίας, Αθήνα 1989, σ. 362-388.

[27] Έκθεση αριθμ. 4275/1944, Ανώτατο Στρατηγείο της Ομάδας Στρατιών Ε, 31 Μαρτίου 1944, Επτά Απόρρητες Εκθέσεις των Ναζί για την Ελλάδα, Αθήνα 2012 σ. 25.

[28] FO 371/43678/R 2434, Talbot-Rice to Howard, 9 Φεβρουαρίου 1944.

[29] FO 371/43680/R 3103, Talbot-Rice to Howard, 23 Φεβρουαρίου 1944

[30] FO 371/43682/R 3858, Boxhall to Howard, 7 Μαρτίου 1944.

[31] FO 371/43685/R 6178, Boxshall to Howard, 27 Μαρτίου 1944

[32] MA, WF 10/2971 Χίτλερ προς Βάικς, 26 Αυγούστου 1944. Ντοκουμέντα από τα Γερμανικά Αρχεία, Μ. Ζέκεντορφ, οπ. σ. 241.

[33] Τηλεγράφημα στον D S.L Dodson να μην συναντήσει το στρατηγό Η. Felmy, 4 Μαρτίου 1944, FO 371/43678/R 2434, Talbot-Rice to Howard, 9 Φεβρουαρίου 1944, FO 371/43694/R 16506, Boxshall προς Laskey, 13 Οκτωβρίου 1944.

[34] «Η δημοκοπία περί ωμοτήτων στο Δίστομον», Δίστομο, Το ολοκαύτωμα (επιμ. Γ. Θεοχάρη), Λιβαδειά Αθήνα 2010, σ. 141-142.

[35] Απ. Δασκαλάκης, Ιστορία της Ελληνικής Χωροφυλακής, τομ. Α, Αθήνα 1971, σ. 174-175.

[36] FO 371/43681/R 3818, Periodical Summary, αρ.12, 22 Φεβρουαρίου 1944.

[37] FO 371/43683/R 4595, Γονατάς προς Ελληνική Κυβέρνηση, Φεβρουαρίου 1944.

[38] FO 371/43732, R9429, Waterhouse to Laskey, 6 Ιουνίου 1944.

[39] FO 371/43685,, R6319, Talbot- Rice to Howard, 8 Απριλίου 1944.

[40] Αρχεία Εθνικής Αντίστασης τομ. 7 ΔΙΣ, Αθήνα 1998, σ. 60-64.

[41] Π. Δημητράκης, Οι Γερμανικές Μυστικές Υπηρεσίες στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου και της Κατοχής, Αθήνα 2009, σ. 112-114.

[42] FO 371/43680/ R 3102, ΚΕ ΕΑΜ προς Τσουδερό, 20 Φεβρουαρίου 1944.

[43] FO 371/43681/R 3417, ΚΕ ΕΑΜ προς Τρουδερό, 28 Φεβρουαρίου 1944

[44] Μ. Λυμπεράτος, «Τα Γερμανικά Αντίποινα, τα Τάγματα Ασφαλείας και ο ΕΛΑΣ», Νότια Πελοπόννησος 1935-1950, Αθήνα 2009, σ. 34-47.